

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่มีผลต่อกระบวนการพิจารณา คำพิพากษา
และการบังคับคดีตามคำพิพากษาในคดีอาญา

นางสาวกัณนิกา อธิวิกุล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-9843-1

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE DECISIONS OF CONSTITUTIONAL COURT WHICH EFFECT ON THE
PROCEEDINGS, JUDGMENTS AND ENFORCEMENTS OF JUDGMENT
IN CRIMINAL CASES

MISS KANNIKA ATISIVAKUL

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws in Laws

Faculty of Law

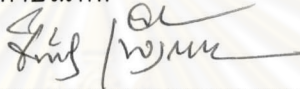
Chulalongkorn University

Academic Year 2002

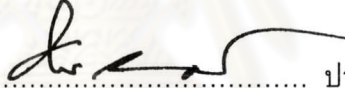
ISBN 974-17-9843-1

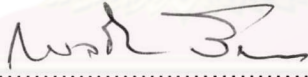
หัวข้อวิทยานิพนธ์ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่มีผลต่อกระบวนการพิจารณา
คำพิพากษา และการบังคับคดีตามคำพิพากษาในคดีอาญา
โดย นางสาวกัณนิกา อธิติวงกุล
สาขาวิชา นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. กมลชัย รัตนสกาวงศ์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

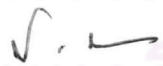

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชิตพันธ์ เชื้อบุญชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. อมร จันทรวงศ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. กมลชัย รัตนสกาวงศ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. บรรเจิด สิงคะเนติ)

..... กรรมการ
(อาจารย์นพดล เสงเจริญ)

กัณนิกา อธิวิทกุล : คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่มีผลต่อกระบวนการพิจารณา
คำพิพากษา และการบังคับคดีตามคำพิพากษาในคดีอาญา (THE DECISIONS OF
CONSTITUTIONAL COURT WHICH EFFECT ON THE PROCEEDINGS,
JUDGMENTS AND ENFORCEMENTS OF JUDGMENT IN CRIMINAL CASES)
อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร. กมลชัย รัตนสกาวงศ์, 157 หน้า. ISBN
974-17-9843-1.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้จัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญขึ้นเป็น
ครั้งแรก โดยบัญญัติให้มีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ
ของกฎหมาย อีกทั้งยังบัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะ
รัฐมนตรี ศาลและองค์กรอื่นของรัฐ ตามมาตรา 268 ศาลจึงเป็นองค์กรหนึ่งที่ต้องถูกผูกพันต่อคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ แต่กรณีนี้ยังมีความไม่ชัดเจนอยู่ว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญกรณีที่ว่าวินิจฉัยว่า
บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จะผูกพันศาล กล่าวโดยเฉพาะ
ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในลักษณะไหน อย่างไร

จากการศึกษาพบว่า ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคสาม ได้บัญญัติว่า คำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้บังคับทั่วปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้วนั้น
ในทางคดีอาญา เมื่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแล้ว ต่อมาศาล
รัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลได้ใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
ในกรณีนี้เห็นว่า ย่อมไม่เป็นธรรมแก่ผู้ต้องโทษตามคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุด ที่ต้องรับโทษตาม
กฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แต่โดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 264
วรรคสาม ได้บัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่กระทบกระเทือนคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุด
ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษากฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องโทษให้สอดคล้องกับหลัก
กฎหมายอาญา

จากปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนได้เสนอให้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยผลของคำวินิจฉัยของ
ศาลรัฐธรรมนูญในคดีอาญา ซึ่งกฎหมายดังกล่าวจะบัญญัติถึงผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในคดี
อาญาว่า ในคดีอาญา เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแล้ว ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยว่า
กฎหมายที่ศาลได้ใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ในกรณีนี้มีผลให้มีการขอให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้น
พิจารณาใหม่ได้

สาขาวิชานิติศาสตร์

ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนิสิต..... กิ่งฟ้า อธิวิทกุล

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

428 60544 34 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : THE DECISIONS OF CONSTITUTIONAL COURT

KANNIKA ATISIVAKUL : THE DECISIONS OF CONSTITUTIONAL COURT WHICH EFFECT ON THE PROCEEDINGS, JUDGMENTS AND ENFORCEMENTS OF JUDGMENT IN CRIMINAL CASES THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR KAMOLCHAI RATANASAKALWONG , Ph.D. 157 pp. ISBN 974-17-9843-1.

The Constitutional Court was first established by the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2540. One of its major responsibilities is to consider whether an act is consistent with the Constitution. According to Section 268 of the Constitution, the decision of the Constitutional Court shall be deemed final and binding on the National Assembly, Council of Ministers, Courts and other State organs. However, there remains an ambiguous interpretation that when the Constitutional Court decides that the provisions of a law applied by the court is contrary to or inconsistent with the Constitution, how shall that decision be binding the court. To be more specifically, how and at what extent shall that decision be binding the court whose jurisdiction is over criminal cases.

Under Section 264 paragraph three, the decision of the Constitutional Court shall apply to all cases but shall not affect final judgments of the Courts. In a criminal case, it is thus unfair for a convict who was punished by the final judgment of the court applying the law contrary to or inconsistent with the Constitution. Thus, it is necessary to study about the protection of a convict's rights in conformity with the criminal law rules.

To resolve the mentioned problem, the author has proposed to submit the Act about the Effect of the Decisions of the Constitutional Court on Criminal Cases. This Act shall provide the effect of the decisions of the Constitutional Court on criminal cases that in case where the court made a final judgment and later the Constitutional Court has a decision declaring that the law applied by the court was contrary to or inconsistent with the Constitution, this case can be retried.

Field of study Laws

Academic year 2002

Student's signature..... *K. Atisivakul*

Advisor's signature..... *Kamolchai Rattan*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ เนื่องด้วยความเมตตากรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร. กมลชัย รัตนสกววงศ์ ที่ได้สละเวลารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งได้ให้ความรู้และข้อชี้แนะอันเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งอัน ทำให้ผู้เขียนสามารถศึกษาวิจัยวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. อมร จันทรสุมบูรณ์ ที่กรุณา สละเวลาอันมีค่ารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นต่าง ๆ อันมีคุณค่าสำหรับผู้เขียน และขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์นพดล เสงเจริญ เป็นอย่างสูง ที่ กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้การสนับสนุนผู้เขียนในการศึกษาวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้มาโดยตลอด

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. บรรเจิด สิงคะเนติ ที่กรุณาได้รับเป็น กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งได้ให้ข้อมูลและความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้านในการเขียน วิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรเจตน์ ภาคีรัตน์ ที่กรุณาแปล เอกสารภาษาเยอรมัน อีกทั้งยังเป็นผู้คอยให้คำปรึกษาแก่ผู้เขียนในทุก ๆ เรื่อง และขอกราบ ขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. จิรนิติ หะวานนท์ ที่มีความเมตตาต่อผู้เขียนในการแปลบทคัดย่อ วิทยานิพนธ์เป็นภาษาอังกฤษ ความเมตตาของอาจารย์ทั้งสามท่าน ที่มีต่อผู้เขียน ผู้เขียนขอ ระลึกถึงพระคุณนี้ไว้ตลอดไป

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณ คุณสาโรช โชติพันธ์ ผู้อำนวยการกลุ่มงาน คดี 4 คุณจริยา อัครวัักษ์ ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี 7 ที่ได้ให้การสนับสนุนในการเขียนและ จัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอขอบคุณ คุณธีระ สุธีวรางกูร สำหรับกำลังใจและความช่วยเหลือที่มีให้แก่ผู้เขียนเสมอมา

และท้ายที่สุด ผู้เขียนขอกราบระลึกถึงพระคุณบิดาและมารดา ผู้ให้กำเนิด อบรม เลี้ยงดู ให้การศึกษาแก่ผู้เขียนตลอดมา หากวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีคุณค่าและประโยชน์ ประการใดแล้ว ผู้เขียนขอมอบแต่ครอบครัวอันเป็นที่รักยิ่งของผู้เขียน อาจารย์ทุกท่าน ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้เขียน ตลอดจนผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่านของผู้เขียนที่ได้ให้ ความช่วยเหลือจนวิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

กัณณิกา อธิศิวกุล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช

บทที่

1	บทนำ	
1.1	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3	ขอบเขตของการวิจัย	2
1.4	สมมติฐานของการวิจัย	3
1.5	วิธีดำเนินการวิจัย	3
1.6	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
2	หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนุญกับศาลรัฐธรรมนูญ	4
2.1	แนวความคิดเกี่ยวกับหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนุญ	4
2.1.1	ความหมายของหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนุญ	9
2.1.2	ความจำเป็นที่ต้องจัดให้รัฐธรรมนุญเป็นกฎหมายสูงสุด	10
2.1.3	การประกันสถานะความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนุญ	12
2.1.3.1	การกำหนดให้บทบัญญัติของกฎหมายหรือ การกระทำใด ๆ จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนุญไม่ได้	12
2.1.3.2	การจัดให้มีองค์กรและกระบวนการในการ ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนุญของกฎหมาย หรือการกระทำใด ๆ	13
2.1.3.3	การกำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนุญทำได้ยากกว่า กฎหมายธรรมดา	18

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า	
2.2	ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย.....	20
2.2.1	ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ.....	20
2.2.2	การประกันสถานะความเป็นกฎหมายสูงสุด ของรัฐธรรมนูญ.....	22
2.2.2.1	ฐานะของกฎหมายหรือการกระทำใด ๆ ที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ.....	22
2.2.2.2	องค์กรและกระบวนการในการตรวจสอบ ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย หรือการกระทำใด ๆ.....	24
	(1) องค์กรที่ทำหน้าที่วินิจฉัย.....	24
	(2) กระบวนการของการวินิจฉัย.....	29
2.2.2.3	การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ.....	33
2.3	ศาลรัฐธรรมนูญในฐานะองค์กรประกันสถานะความเป็นกฎหมาย สูงสุดของรัฐธรรมนูญ.....	34
2.3.1	แนวความคิดของการมีศาลรัฐธรรมนูญ.....	35
2.3.2	พัฒนาการของศาลรัฐธรรมนูญในต่างประเทศ.....	38
2.3.3	เหตุผลและความจำเป็นในการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญ ในประเทศไทย.....	42
2.3.4	ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรศาลรัฐธรรมนูญกับศาลอื่น.....	47

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 ศาลรัฐธรรมนูญกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย	52
3.1 อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย.....	52
3.1.1 การตรวจสอบแบบนามธรรม.....	52
3.1.2 การตรวจสอบแบบรูปธรรม.....	54
3.2 กระบวนการในการเสนอปัญหาให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย.....	56
3.2.1 ผู้มีสิทธิเสนอปัญหา.....	56
3.2.2 ลักษณะของเรื่องที่จะขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย.....	63
3.3 ผลทั่วไปของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญกรณีการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย.....	85
3.3.1 ผลต่อกฎหมายหรือบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ถูกวินิจฉัยว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ.....	86
3.3.2 กำหนดเวลาเริ่มต้นของการมีผลผูกพันของคำวินิจฉัย.....	91
3.3.3 บุคคลที่ถูกผูกพันต่อคำวินิจฉัย.....	95
4 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญกรณีการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่มีผลต่อคดีอาญา	97
4.1 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่มีผลต่อกระบวนการพิจารณาของศาล.....	99
4.2 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่มีผลต่อคำพิพากษาของศาล.....	110
4.2.1 กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาแล้วแต่คดียังไม่ถึงที่สุด.....	110
4.2.2 กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด.....	117

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4.3 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่มีผลต่อการบังคับคดี ตามคำพิพากษาถึงที่สุด	130
4.3.1 หลักการทั่วไปในการบังคับคดี	130
4.3.2 วิธีการบังคับคดีในคดีอาญา	130
4.3.3 ระยะเวลาเริ่มต้นของการบังคับคดีในคดีอาญา	134
 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	 138
รายการอ้างอิง	152
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	157

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย